

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 7Cdo/145/2020
Identifikačné číslo spisu: 6109211670
Dátum vydania rozhodnutia: 30.06.2022
Meno a priezvisko: JUDr. Ivan Rumana
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2022:6109211670.2

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v Bratislave v spore žalobcu: I. I., nar. XX.XX.XXXX, bytom W. XX, XXX XX J. J., zastúpeného advokátkou JUDr. Elenou Ľalíkovou, advokátska kancelária so sídlom Podbrezovská 34, 831 06 Bratislava, proti žalovanému: Slovenská republika, za ktorú koná Ministerstvo spravodlivosti Slovenskej republiky, so sídlom Račianska 71, 813 11 Bratislava, o zaplatenie náhrady škody z nezákonného súdneho rozhodnutia vo výške 315.153,- Eur s prísl., o dovolaní žalovaného a dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici, č.k. 15Co/80/2019-540 zo dňa 07.08.2019, takto

rozhodol:

Dovolanie žalovaného odmieta.

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici zo dňa 07. augusta 2019 č.k. 15Co/80/2019-540 vo výroku, ktorým zmenil I. výrok rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica z 09. mája 2016 č.k. 16C/80/2009-367, tak že zamietol žalobu v časti nároku na zaplatenie úrokov z omeškania z náhrady nemajetkovej ujmy vo výške 15 000,- eur zrušuje a vec mu v rozsahu zrušenia vracia na ďalšie konanie.

Dovolanie žalobcu vo zvyšnej časti odmieta.

Odôvodnenie

1. Napadnutým rozsudkom Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej „odvolací súd“) zmenil výroky I.-III. rozsudku Okresného súdu Banská Bystrica, č.k. 16C/80/2009-367 zo dňa 09.05.2016 (ďalej „súd prvej inštancie“) tak, že uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi nemajetkovú ujmu 15.000,- Eur spôsobenú žalobcovi rozhodnutím o treste zo dňa 07.03.2003, priznanú podľa zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom, v spojení s priamou aplikáciou čl. 5 ods. 5 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ECHR), publikovaného v Zbierke zákonov pod č. 209/1992 Zb., a to v lehote do 30 dní od právoplatnosti rozsudku a vo zvyšku žalobu zamietol. Súčasne rozhodol, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo.

2. Odvolací súd sa nestotožnil so skutkovým a právnym záverom súdu prvej inštancie, v zmysle ktorého súd prvej inštancie uložil žalovanému povinnosť zaplatiť žalobcovi sumu 315.153,- Eur s príslušenstvom. Odvolanie žalovaného považoval za čiastočne dôvodné, a preto napadnutý rozsudok zmenil. Zistil, že žalobca sa pôvodne podanou žalobou doručenou okresnému súdu dňa 24.06.2009 domáhal proti žalovanému z titulu náhrady škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím orgánu štátu podľa zákona č. 58/1070 Zb. zaplata sumy 318.973,- Eur so 6% úrokom z omeškania od 11.05.2009 až do zaplata, ktorá škoda mu bola spôsobená a) nezákonným trestným stíhaním, b) výkonom väzby a c) výkonom trestu odňatia slobody. Žalobca bol uznesením Okresného súdu Banská Bystrica sp. zn. Tp/16/99 z 19.03.1999 vzatý do väzby podľa § 67 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku, z ktorej bol prepustený vo februári 2000. Rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica sp.zn. 3T/25/2002 zo dňa 07.03.2003 v spojení s uznesením Krajského súdu v Banskej Bystrici sp.zn. 2To/291/03 zo dňa 14.01.2004 bol žalobca uznaný vinným pre trestný čin sprenevery podľa § 248 ods. 1, 3 písm. a), ods. 4 Trestného zákona a bol mu uložený nepodmienečný trest odňatia slobody v trvaní 5 rokov. Výkon trestu začal dňa 14.01.2004, hneď po skončení pojednávania na odvolacom súde. Najvyšší súd SR uznesením sp. zn. 5Tz/27/2004 z 31.08.2004 odsudzujúci rozsudok ako nezákonný zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie. Žalobca bol dňa 31.08.2004 prepustený z výkonu trestu odňatia slobody. Následne rozsudkom Okresného súdu Banská Bystrica č.k. 3T/25/2002 - 817 zo dňa 06.03.2008 v spojení s uznesením Krajského súdu sp. zn. 3To/160/2008 zo dňa 30.07.2008 bol žalobca právoplatne spod obžaloby oslobodený podľa § 226 písm. c) Trestného poriadku, pretože nebolo dokázané, že tento skutok spáchal obžalovaný. Žalobca poukázal na to, že bol vo väzbe 11 mesiacov. Žalobca vykonal trest odňatia slobody v trvaní 7,5 mesiaca, hoci bol nevinný a spod obžaloby oslobodený. Uplatnil si predmetnou žalobou náhradu škody spočívajúcu v strate na zárobku za 18,5 mesiaca vo výške 1.000,- Eur mesačne, náhradu trov obhajoby v trestnom konaní, náhradu nemajetkovej ujmy, ktorú bližšie špecifikoval na pojednávaní pred odvolacím súdom, ako nemajetkovú ujmu z titulu väzby vo výške 50.000,- Eur a z titulu odsudzujúceho rozsudku vo výške 150.000,- Eur a tiež 100.000,- Eur z titulu poškodenia povesti a sťaženia spoločenského uplatnenia s poukazom na § 11, 13 OZ. Žiadal priznať aj úrok z omeškania od uplynutia lehoty na predbežné prerokovanie náhrady škody so žalovaným. Žalobca za nezákonné rozhodnutie označil (na základe výzvy odvolacieho súdu na pojednávaní konanom dňa 17.07.2019) dva tituly - a to uznesenie o vzatí do väzby a odsudzujúci rozsudok. Odvolací súd potom posudzoval nároky žalobcu podľa ustanovenia §§ 5, 6 zákona č. 58/1969 Zb. (§ 27 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z.), keďže ku škode spôsobenej nezákonným rozhodnutím došlo pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z.z., a preto aplikoval zákon č. 58/1969 Zb. Predbežné uplatnenie (prejednanie) práva na náhradu vzniknutej škody je podmienkou, aby toto právo mohlo byť súdom prejednané v občianskom súdnom konaní a odvolací súd konštatuje, že táto podmienka splnená bola. Uvedená skutočnosť medzi stranami sporu sporná nebola. Žalobca svoju písomnú žiadosť o predbežné prerokovanie zo dňa 10.11.2008 doručil MS SR a zo strany ústredného orgánu žiadosti žalobcu v zmysle § 10 zák. č. 58/1969 Zb. nebolo vyhovené.

3. Odvolací súd pri rozhodovaní o konkrétnej výške náhrady nemajetkovej ujmy žalobcu z titulu rozhodnutia o treste vychádzal z ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (rozhodnutie NS SR 4Cdo/171/2005 zo dňa 27.04.2006, rozhodnutie z 31.07.2012 sp. zn. 6Cdo/37/2012, 6MCdo/15/2012 z 30.09.2013, 3Cdo/7/2017 zo dňa 07.08.2018, rozhodnutie 3Cdo/19/2018 zo dňa 24.07.2018, 4Cdo/177/2005 zo dňa 31.05.2007) a zároveň výšku posúdil aj v kontexte s rozhodnutiami EŠLP, ústavného súdu a tiež s prihliadnutím na rozsah odškodnenia v obdobných veciach všeobecnými súdmi. Dospel k záveru, že je dôvodné priznať žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy v nižšom rozsahu, než akú priznal okresný súd. Výkon trestu odňatia slobody, ako obmedzenie výkonu osobnej slobody každého človeka je zásahom do jeho súkromného, rodinného, spoločenského života a vo všeobecnosti je možné konštatovať, že je zásahom do jeho osobnostných práv. V danom prípade odvolací súd prihliadol pri určení výšky nemajetkovej ujmy aj na dĺžku trvania výkonu trestu odňatia slobody (7,5 mesiaca), ako aj to, že žalobca bol odsúdený k trestu odňatia slobody v trvaní 5 rokov. Zohľadňujúc potom všetky vyššie uvedené skutočnosti odvolací súd priznal žalobcovi nemajetkovú ujmu z titulu rozhodnutia o treste v sume 15 000,- Eur, ktorú sumu považuje za spravodlivé zadosťučinenie, ktoré žalobcovi aspoň takouto formou vykompenzuje vzniknuté zásahy do osobnostnej sféry jeho existencie. V prevyšujúcej časti

žalobu žalobcu ako nedôvodnú zamietol.

4. Odvolací súd zamietol žalobu aj ohľadne žalobcom požadovaných úrokov z omeškania z náhrady nemajetkovej ujmy. Tu súd vychádzal z rozhodnutia NS SR sp. zn. 6Cdo/1 85/2011, podľa ktorého povinnosť zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch, vzniká až na základe súdneho rozhodnutia, v ktorom je určená doba splnenia a až uplynutím takto určenej lehoty splnenia sa dlžník dostáva do omeškania.

5. Odvolací súd zamietol náhradu škody spočívajúcej v strate na zárobku od prepustenia z väzby až do 31.07.2008. Žalobca v konaní nepreukázal, že k rozviazaniu pracovného pomeru došlo práve v súvislosti s uznesením o vzatí do väzby a s rozhodnutím o treste. Neuniesol dôkazné bremeno ani ohľadom toho, že sa v uvedenom období, za ktoré požaduje náhradu straty na zárobku snažil zamestnať na trvalý pracovný pomer a zároveň nepredložil ani žiadne dôkazy o tom, že by bol na základe svojej žiadosti o zamestnanie odmietaný, a to práve v príčinnej súvislosti s väzbou a výkonom trestu odňatia slobody.

6. Ďalej sa žalobca podanou žalobou domáhal aj priznania nemajetkovej ujmy vo výške 100.000,- Eur s poukazom na ust. § 11, § 13 OZ. Režim ochrany osobnosti je postavený na princípe zodpovednosti pôvodcu zásahu za ujmu spôsobenú na chránených osobnostných právach, ako aj to, že nároky vyplývajúce z neoprávnených zásahov do práva na ochranu osobnosti sú podľa platnej právnej ochrany pojmovovo odlišné od nárokov na náhradu škody. Platná právna úprava dôsledne rozlišuje medzi právom na ochranu osobnosti upraveným v § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka a právom na náhradu škody. Právo na ochranu osobnosti predstavuje nemajetkové právo rýdzo osobnej povahy, ktoré je úzko späté s osobnosťou človeka a jej prejavmi. Na rozdiel od toho, právo na náhradu škody je právom majetkovej povahy, ktoré môže patriť tak fyzickej ako aj právnickej osobe a nemá absolútnu, ale len relatívnu povahu. V občianskoprávných vzťahoch sa uplatňuje zásada, v zmysle ktorej za škodu (ujmu) zodpovedá ten, kto ju spôsobil; v prípade škody spôsobenej právnickou osobou ide o činnosť tých osôb, ktoré právnická osoba na túto činnosť použila (§ 420 aj § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka). Z tejto zásady existujú v občianskoprávných vzťahoch výnimky len v prípadoch výslovne uvedených v zákone (viď napr. § 422 a § 427 Občianskeho zákonníka). Výnimka zo zásady, že za škodu zodpovedá ten, kto ju spôsobil, vyplýva tiež zo zákona č. 58/1969 Zb. a zák. č. 514/2003 Z.z., kde v ust. § 1 ods. 1 je vyjadrené, že za škodu spôsobenú niektorým orgánom verejnej moci nezodpovedá tento orgán, ale za neho zodpovedá štát. V pôsobnosti uvedeného zákona to teda znamená, že bez ohľadu na skutočnosť, ktorý štátny orgán (orgán verejnej moci) škodu spôsobil, subjektom zodpovedným za škodu a pasívne vecne legitimovaným v konaní o náhradu škodu je štát. To ale neplatí v odlišných právnych vzťahoch a v pôsobnosti iných zákonov; neplatí to medzi iným ani vtedy, keď ide o ochranu osobnosti (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka) a pôvodcom zásahu je právnická osoba - štátny orgán (orgán verejnej moci), konkrétnym konaním, ktorého malo dôjsť k zásahu do osobnosti. Právna úprava o ochrane osobnosti (§ 11 a nasl. Občianskeho zákonníka) vychádza z predpokladu neoprávnenosti zásahu do osobnosti poškodeného (t.j. v rozpore s objektívnym právom), kým neoprávnenosť je spravidla vylúčená v prípade zásahu do práva na ochranu osobnosti, ku ktorému došlo v rámci úradného konania, pokiaľ zásah nevybočil z medzí daných platnými predpismi (pozri uznesenie NS SR sp. zn. 3Cdo/176/2012 zo dňa 26.09.2013). Pokiaľ je v súlade so zákonnými podmienkami začaté príslušné konanie, v ktorom bolo vydané zákonom predpokladané rozhodnutie, nie je vydanie takéhoto rozhodnutia neoprávneným zásahom do osobnostných práv účastníka konania, a to ani v prípade, že po jeho vydaní sa preukáže, že nebolo vydané dôvodne (pozri uznesenie NS SR sp. zn. 5Cdo/274/2007 zo dňa 10.12.2008 uverejnený v zbierke stanovísk Najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky č. 4/2009 pod č. R 36/2009). Preto rozhodnutie vydané oprávneným orgánom v trestnom konaní v súlade s príslušnými predpismi nie je možné považovať za neoprávnený zásah do osobnosti strany trestného konania čo vylučuje aplikáciu ustanovení § 11 a nasl. Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti. Keďže žalovaný nemôže byť pasívne vecne legitimovaný v konaní o ochranu osobnosti, odvolací súd žalobu žalobcu v tejto časti zamietol spolu s uplatňovaným príslušenstvom.

7. V dôsledku zmeny napadnutého rozhodnutia došlo i k zmene rozhodnutia o náhrade týchto trov (§ 396 ods. 2 CSP). Odvolací súd napadnutý rozsudok okresného súdu zmenil tak, že žalobcovi priznal

sumu 15 000,- Eur ako nemajetkovú ujmu z titulu výkonu trestu odňatia slobody a vo zvyšnej časti žalobu žalobcu zamietol a vyhovel odvolaniu žalovaného. V konaní mala každá strana čiastočný úspech, preto odvolací súd vyslovil, že žiadna zo strán nemá na náhradu trov konania právo. O trovách konania odvolací súd rozhodol v súlade s ustanoveniami § 396 ods. 1, 2 CSP, § 255 ods. 2 a § 262 ods. 1 CSP.

8. Proti tomuto rozsudku podal žalovaný včas dovolanie (čl. 572), a to proti prvej časti výroku I rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici, č. k. 15Co/80/2019-540 zo dňa 07.08.2019, ktorou odvolací súd rozsudok Okresného súdu Banská Bystrica vo výroku I a II zmenil tak, že žalovaný je povinný zaplatiť žalobcovi sumu vo výške 15.000,- eur v lehote 30 dní od právoplatnosti rozsudku a proti výroku II rozsudku, ktorým Krajský súd v Banskej Bystrici nepriznal žiadnej zo strán nárok na náhradu trov konania ako výroku závislému na výroku I.

Dovolanie podľa § 420, písm.f) CSP

9. Žalovaný podal dovolanie z dôvodu, že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces (§ 420 písm. f) CSP). Ďalej namietal, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo aj od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu (§ 421 ods. 1 písm. a) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok (ďalej len „CSP“), a ďalej z dôvodu, že rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená (§ 421 ods. 1 písm. b) CSP).

10. Namietal, že odvolací súd nevysvetlil dôvody, ktoré ho viedli ku komparácii právnej veci žalobcu so vzorkou právnych vecí zvolených odvolacím súdom, pričom sa však tieto rozhodnutia dovolacieho súdu a krajských súdov (až na výnimku) ani okrajovo netýkajú náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej orgánom verejnej moci podľa zákona č. 58/1969 Zb., resp. zákona č. 514/2003 Z. z. (a už vôbec nie titulom rozhodnutia o treste). Zároveň odvolací súd ani nezdôvodnil, v čom vzhliadol podobnosť, prípadne odlišnosť vo veci žalobcu a odvolacím súdom vybranými rozhodnutiami. S odkazom na stanovisko č. 2 občianskoprávneho kolégia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zo dňa 03.12.2015 publikované v Zbierke stanovísk NS a súdov SR 1/2016, v zmysle ktorého „nepreskúmateľnosť rozhodnutia zakladá inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ Občianskeho súdneho poriadku. Výnimočne, keď písomné vyhotovenie rozhodnutia neobsahuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre rozhodnutie súdu, môže ísť o skutočnosť, ktorá zakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 ods. 1 písm. f/ Občianskeho súdneho poriadku (v súčasnosti § 420 písm. f) CSP)", je žalovaná názoru, že v danej veci došlo k naplneniu tohto predpokladu, pretože odvolací súd vo svojom rozhodnutí nevysvetlil kritériá výberu súdnych rozhodnutí pre ich porovnanie s vecou žalobcu a nevysvetlil ani v čom bola vec žalobcu obdobná alebo odlišná s porovnávanými už rozhodnutými vecami. Selekcia rozhodnutí odvolacím súdom bola pritom zjavne nesprávna. Naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP vzhliada žalovaný aj v tom, že odvolací súd napriek svojej viazanosti zisteným skutkovým stavom súdom prvej inštancie vo vzťahu k nemajetkovej ujme titulom rozhodnutia o väzbe, bez zopakovania alebo doplnenia dokazovania, priznal žalobcovi náhradu nemajetkovej ujmy na základe odlišného titulu, a to titulom rozhodnutia o treste.

Dovolanie podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP

11. Dôvodom pre prípustnosť dovolania z pohľadu § 421 CSP, bola podľa žalovaného skutočnosť, že rozhodnutie odvolacieho súdu v tejto veci záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorou sa odvolací súd vo svojom rozhodnutí síce zaoberal, avšak s nesprávnym záverom a odklonil sa od ustálenej rozhodovacej praxe dovolacieho súdu a druhá formulovaná právna otázka doposiaľ nebola dovolacím súdom vyriešená (tzn. neexistuje tak ustálená ako ani rozdielna rozhodovacia prax dovolacieho súdu).

12. Dovolací dôvod vidí žalovaný v tom, že napadnuté rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci, a to pri riešení, resp. vypořiadaní sa s nižšie uvedenými právnymi otázkami (§ 432 CSP). Každá z namietaných právnych otázok de facto predstavuje otázku, ktorú odvolací súd vyriešil

nesprávne. Išlo o právne otázky vyriešené v napadnutom rozsudku odvolacieho súdu nesprávne v bodoch 22, 23, 25 odôvodnenia napadnutého rozsudku.

O posúdenie otázky primeranosti priznanej náhrady nemajetkovej ujmy podľa zákona č. 58/1969 Zb. s ohľadom na platné a účinné vnútroštátne právne predpisy upravujúce aj iné finančné kompenzácie (zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi, resp. zákon č. 274/2017 Z. z.), súdnu prax, relevantné rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej „ESLP“) a zásadu spravodlivého zadost'učinenia.

O posúdenie otázky zodpovednosti žalovanej podľa zákona č. 58/1969 Zb. za zásahy do práv žalobcu spôsobené medializáciou jeho trestnej veci zo strany tretej strany, t. j. médií, resp. existencie pasívnej vecnej legitímácie žalovanej vo vzťahu k nárokom spojeným s takouto medializáciou.

13. K neprimeranosti výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy a dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. a) CSP v zmysle uznesenia Najvyššieho súdu SR, sp. zn. 3Cdo/6/2017 zo dňa 06.03.2017 „v dovolaní, ktorého prípustnosť sa vyvodzuje žalovaný z § 421 ods. 1 písm. a) CSP. Podľa názoru žalovaného priznaná náhrada nemajetkovej ujmy žalobcovi vo výške 15.000,- eur za 231 dní výkonu trestu odňatia slobody odvolacím súdom bola neprimerane vysoká. Žalovaná uvádzala už v priebehu konania pred súdom prvej inštancie ako aj pred odvolacím súdom, že priznanie náhrady nemajetkovej ujmy v peniazoch predpokladá značnú mieru zásahu do osobnosti fyzickej osoby, pričom výšku náhrady nemajetkovej ujmy je oprávnený ustáliť výlučne súd, a to s prihliadnutím na závažnosť vzniknutej ujmy ako aj vzhľadom na okolnosti, za ktorých k zásahu do osobnostnej sféry osoby došlo, pričom však nie je možné priznávať neprimerané sumy, tzn. nemôže ísť o ľubovôľu súdu. Podľa judikatúry Najvyššieho súdu SR je potrebné, aby súd pri rozhodovaní o náhrade nemajetkovej ujmy aplikoval voľnú úvahu aj v kontexte s inými hmotnoprávnymi predpismi, ktoré odškodnenie priamo upravujú. Na takýto hmotnoprávny predpis poukázal Najvyšší súd SR vo svojom rozhodnutí sp. zn. 6MCdo/15/2012, a to konkrétne na zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi (v súčasnosti už nahradený zákonom č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov), pričom v zmysle jeho záverov nie je možné osobám domáhajúcim sa náhrady nemajetkovej ujmy spôsobenej pri výkone verejnej moci priznávať vyššie alebo porovnateľné sumy ako v prípadoch, ak bola trestným činom spôsobená smrť alebo ujma na zdraví. Podľa § 5 ods. 1 zákona č. 215/2006 Z. z., ... ak bola trestným činom spôsobená smrť, poškodený má nárok na vyplatenie odškodnenia v sume päťdesiatnásobku minimálnej mzdy...Poškodený trestným činom znásilnenia, sexuálneho násillia alebo sexuálneho zneužívania má nárok aj na vyplatenie odškodnenia za spôsobenú morálnu škodu v sume desaťnásobku minimálnej mzdy. (obdobne § 12 ods. 2 zákona č. 274/2017 Z. z.) Podľa § 6 zákona č. 215/2006 Z. z., celková suma odškodnenia poskytnutá podľa tohto zákona nesmie presiahnuť päťdesiatnásobok minimálnej mzdy. (obdobne § 13 zákona č. 274/2017 Z. z.) Podľa ustanovení zákona č. 215/2006 Z. z., resp. dnes už zákona č. 274/2017 Z. z., za najzávažnejší dôsledok (smrť) zákon teda umožňuje priznať maximálnu náhradu nemajetkovej ujmy vo výške päťdesiatnásobku minimálnej mzdy, čo by v prípade žalobcu predstavovalo sumu vo výške 10.091,- eur (201,82 eur - minimálna mzda v období výkonu trestu žalobcu, t. j. od 14.01.2004-31.08.2004 v zmysle nariadenia vlády SR č. 400/2003 Z. z., ktorým sa ustanovuje výška minimálnej mzdy s účinnosťou od 01.10.2003 do 30.09.2004 x 50). V konaniach vedených podľa zákona č. 58/1969 Zb. (ako aj podľa zákona č. 514/2003 Z. z.) nemožno poškodeným priznávať sumy, ktoré by v konečnom dôsledku bagatelizovali nároky priznávané podľa ustanovení zákona č. 215/2006 Z. z., resp. dnes už zákona č. 274/2017 Z. z. Inak povedané, ujma za stratu na živote (ako najzávažnejší dôsledok, za ktorý zákon priznáva maximálnu výšku náhrady nemajetkovej ujmy) nemôže byť odškodňovaná sumou v zásade rovnakú ako ujma

14. Žalovaný vo vzťahu k neprimeranosti priznanej výšky náhrady nemajetkovej ujmy odvolacím súdom poukazovala aj na nález Ústavného súdu SR sp. zn. III. ÚS 147/06 zo dňa 06.12.2006 a na neho nadväzujúci rozsudok ESLP zo dňa 17.07.2012 v prípade Winkler proti SR, ktorým bol sťažovateľ odškodnený sumou 8.000,- eur za nezákonné pozbavenie osobnej slobody v trvaní 6 mesiacov (bez vydania príslušného rozhodnutia).

15. Odvolacím súdom priznaná náhrada nemajetkovej ujmy vo výške 15.000,- eur za 231 dní výkonu trestu odňatia slobody však predstavuje sumu 64,94 eur za každý deň pozbavenia osobnej slobody žalobcu, čo podľa žalovaného zjavne prevyšuje aj limit, ktorý ako adekvátne odškodnenie vyplýva z judikatúry uspôsobenej podmienkam v Českej republike.

16. Žalovaný namietal, že odvolací súd pri zohľadňovaní potreby priznania náhrady nemajetkovej ujmy žalobcovi vzal do úvahy aj medializáciu jeho trestnej veci. Žalovaný v celom konaní pred súdom prvej inštancie ako aj na pojednávaní pred odvolacím súdom opakovane argumentoval, že vo vzťahu k prípadným následkom medializácie trestnej veci žalobcu nie je daná pasívna vecná legitímácia, nakoľko žalovaný nemôže niesť a ani nenesie zodpovednosť za konanie tretích subjektov, t. j. médií.

17. Z vykonaného dokazovania výsluchom svedkov pred súdom prvej inštancie vyplýva, že všetci svedkovia (z časti okrem svedka W.) vypovedali o zmene svojho postoja a vzťahu k žalobcovi v súvislosti s väzbou, a teda ak mala žalobcovi nejaká ujma vzniknúť, táto mu vznikla výlučne v príčinnej súvislosti s rozhodnutím o väzbe a nie v dôsledku rozhodnutia o treste.

18. Žalovaný navrhol, aby dovolací súd rozsudok krajského súdu v napadnutých výrokoch zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie.

19. Žalobca v zastúpení advokátkou podal včas dovolanie (čl. 585) proti výroku rozsudku krajského súdu, v ktorom žalobu zmenil tak, že ju vo zvyšku zamietol. Navrhoval, aby dovolací súd napadnuté výroky rozsudku zrušil a vrátil vec krajskému súdu na ďalšie konanie. Poukazoval na čl.46 ods.3 Ústavy SR, že každý má právo na náhradu škody spôsobenej mu nezákonným rozhodnutím orgánu verejnej správy alebo nesprávnym postupom. Zodpovednosť štátu je zodpovednosťou za výsledok teda absolútnou objektívnou zodpovednosťou, bez možnosti liberácie, tak že je scestné tvrdiť, že síce voči žalobcovi nemalo byť vôbec vedené trestné konanie z výsledkového hľadiska, ale že bol po práve vzatý do väzby kolúzne, aby nemohol ovplyvňovať priebeh a výsledok trestného konania. Ide o formalistické a inštrumentálne poňatie práva, vychádzajúce len z obmedzeného jazykového výkladu bez toho, že by súd vzal do úvahy účel a zmysel vykladaných právnych predpisov.

20. Pokiaľ išlo o stratu na zárobku uviedol, že nezákonné rozhodnutie o začatí trestného konania voči žalobcovi, v dôsledku ktorého žalobca nemohol vykonávať vysoko kvalifikované bezpečnostné služby, sú vo vzájomnom pomere príčiny a následku. Hoci je to skutková otázka, avšak právnym posúdením je otázka určenia tých právnych skutočností, medzi ktorými je potrebné vzťah príčinnej súvislosti zistiť. Nemusí ísť o jedinú príčinu, ale aj len o jednu z príčin, ktorá sa podieľala na nepriaznivom následku, o odškodnenie ktorého ide, avšak musí ísť o príčinu podstatnú /rozh. ústavného súdu sp. zn. I.ÚS ČR 3109/08/.

21. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces spravodlivej rovnováhy medzi stranami sporu je čl. 47 ods.-3 Ústavy SR. Pod takto definovanú rovno spadá nielen realizácia procesných oprávnení účastníkov, ale aj otázka dôkazného bremena, ktoré sú na nich kladené. Rozdelenie dôkazného bremena nie je závislé na tom, čo ktorá strana tvrdí, ale na pravidlách delenia dôkazného bremena. Tieto pravidlá určujú ohľadne akých znakov skutkovej podstaty nesie strana objektívne dôkazné bremeno, a z neho potom vyplýva tiež bremeno vedenia dôkazu a bremeno tvrdenia. V skutočnosti teda neplatí, že dôkazné bremeno ťaží toho, kto rozhodne skutočnosti tvrdí, ale naopak ten, koho ťaží dôkazné bremeno, musí rozhodne skutočnosti, zodpovedajúce skutkovým znakom jemu priaznivej právnej normy tvrdiť. Žalobca namietol, že odvolací súd vyššie uvedené súvislosti vôbec nerešpektoval, keď od žalobcu žiadal niečo, čo splniť nemusel, pretože z jeho strany stačilo preukázať, že nebyť trestného konania voči nemu, bol by naďalej vykonával bezpečnostné služby rovnako, ako do inkriminovaného času. Ak to žalovaný popieral, musel on tvrdiť a preukázať, že by to tak nebolo, čiže ho zaťažovalo dôkazné bremeno pre uplatnenie priaznivej normy, ktorú odvolací súd aplikoval, ale z opačného dôkazného bremena.

22. Uviedol, že nepochopil úvahu odvolacieho súdu, že k rozviazaniu pracovného pomeru došlo na vlastnú žiadosť žalobcu v decembri 1997 a skutok sa stal 17.10.1997, keď práve tento skutok a hlavne

jeho riešenie trestným stíhaním žalobcu, ktoré bolo podľa výsledku nezákonné, bol vznikom všetkých nárokov, ktoré si žalobca v tomto konaní uplatňoval. V tomto bode odvolací súd zaťažil svoje konania deficitom práva na spravodlivý proces, čím naplnil prípustnosť i dôvodnosť dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f/ OSP.

23. Odvolací súd nesprávne vyhodnotil pojem "skutočná škoda" v daných súvislostiach, uvedených v bode 16 napadnutého rozsudku konštatovaním, že zaplatením sumy 473 € dcérou žalobcu jeho právnej zástupkyňou formou daru, sa dotkla jej majetkovej sféry a nie žalobcu. Takýto logický rozpor je skutočne veľké umenie nájsť, ale ak je niekto "zaujatý", príde automaticky.

24. Škodu treba chápať ako ujmu na chránenom statku, ako je majetok, osoba alebo iný chránený záujem. Škodou je aj nezvýšenie majetkových hodnôt poškodeného, v danom prípade o dar dcéry, ktorá ak ho účinne poskytla - zaplatila trovy právneho zastúpenia - už nie je majetkom dcéry podobne, ako každý dar. Ak sa o tento dar nezvýšil majetok obdarovaného žalobcu iba preto, že ho musel použiť na ochranu svojich základných práv v trestnom konaní. V takom prípade vzniklo žalobcovi právo požadovať na škodcovi /štátu/, aby mu poskytol náhradu tak, ako to v doterajšom priebehu sporu neustále zdôrazňoval a žiadal. Toto sa dá pochopiť zdravým sedliackym rozumom, bez právnického vzdelania, ktorý konajúcim sudcom zjavne chýbal. Štát je totiž ako každý dlžník povinný nahradiť škodu najneskôr do 6 mesiacov odo dňa, kedy si poškodený nárok riadne uplatnil a márnym uplynutím tejto lehoty sa štát dostáva do omeškania, v dôsledku čoho je povinný zaplatiť poškodenému aj úroky z omeškania z priznám sumy.

25. Žiaden zákon nemôže samotný nárok na náhradu škody anulovať /negovať/, hoci iba v jeho čiastočnom nároku či aspekte. Povedané inými slovami, osobitný zákon č. 58/1969 Zb. podľa § 46 ods.4 ústavy, nemôže poprieť predmetné ústavou zaručené základné právo, a to nielen ako celok, ale ani jeho čiastkové komponenty. Zákonu je zverená iba úprava podmienok a podrobností realizácie už ústavne zakotveného základného práva, ktoré vychádza z princípu ochrany práv každého, kto bol poškodený nezákonným rozhodnutím alebo nesprávnym úradným postupom. Tieto základné premisy odvolací súd vôbec nepostrehol, a preto je ním vydané rozhodnutie zjavne nezákonné a nespravodlivé.

26. Konštatovanie odvolacieho súdu v bode 27 in fine rozsudku, že rozhodnutie vydané oprávneným orgánom v trestnom konaní v súlade s príslušnými predpismi nie je možné považovať za neoprávnený zásah do osobnosti strany trestného konania, čo vylučuje aplikáciu ust. § 11 a nasl. OZ a že žalovaný štát nemôže byť pasívne legitimovaný, je nesprávne. Žalobcovi totiž nič nebránilo, aby nárok na ochranu osobnosti uplatňoval aj voči štátu, ktorému je zverená výlučná právomoc viesť trestné konanie voči súkromným osobám. Súd mal zohľadniť skutočnosť, že trestné konanie žalobcu úplne pohltilo tak že vyšiel z neho s rozvráteným profesijným, rodinným i osobným životom. Preto mal aj v tomto smere vyhovieť žalobe žalobcu a ak tak neurobil, naplnil dovolací dôvod uvedený v ust. § 421 ods. 1 písm. b/ CSP, prípadne 421 ods. 1 písm. a/ CSP. Navrhoval, aby dovolací súd dovolaniu vyhovel v plnom rozsahu.

27. Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 35 CSP), po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), zastúpená v súlade s § 429 ods. 1 CSP, bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP), preskúmal vec a dovolanie odmietol podľa § 447, písm. f) CSP, pretože nebolo odôvodnené prípustnými dovolacími dôvodmi, okrem výroku v časti úrokov z omeškania z priznanej náhrady nemajetkovej ujmy 15.000,- eur, kde bola žaloba zamietnutá zrušil v súlade s § 449 ods. 1 CSP a vec vrátil v uvedenej časti odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP). Stručné odôvodnenie (§ 451 ods. 3 veta prvá CSP) rozhodnutia dovolacieho súdu je uvedené v nasledovných bodoch.

28. Podľa § 420, písm. f) zákona č. 160/215 Z.z. Civilný sporový poriadok („CSP“)dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

29. Ustanovenie § 420 písm. f) CSP zakladá prípustnosť a zároveň dôvodnosť dovolania v tých

prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Tvrdenia o nesprávnom právnom posúdení zisteného skutkového stavu, v zásade nemožno právne kvalifikovať ako dovolací dôvod podľa 420 písm. f) CSP, pokiaľ nedosahujú intenzitu nepreskúmateľnosti, t.j. takú vadu, ktorá neumožňuje dovolaciemu súdu pochopiť spôsob, akým dospel súd nižšieho stupňa k svojmu záveru. V danom prípade sú napadnuté rozhodnutia riadne odôvodnené vo vzťahu k právnemu názoru, ktorý súdy vo veci zaujali. Iný právny názor žalobcu na daný skutkový stav preto dovolací súd nevyhodnotil ako relevantný dovolací dôvod vo vzťahu k § 420, písm. f) CSP, ktorý možno hodnotiť aj ako predsieň konania o ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 Ústavy SR. Intenzita dôvodov nesprávneho právneho posúdenia veci by musela dosiahnuť relevantnosť dôvodov porušenia práva na spravodlivý proces.

30. Z obsahu dovolania vyplýva, že sa týka skutkových okolností prípadu tak, ako boli zistené odvolacím súdom a súdom prvej inštancie.

31. Dovolací súd zrušil rozhodnutie v časti úrokov z omeškania z priznanej nemajetkovej ujmy. Podľa pôvodnej judikatúry založenej rozhodnutím z 24. júna 1998, sp. zn. 1Co/15/1997 (R 45/2000) dovolací súd ustálil, že „povinnosť zaplatiť náhradu nemajetkovej ujmy v peniazoch vzniká až na základe súdneho rozhodnutia, v ktorom je určená doba plnenia, až uplynutím takto určenej lehoty splnenia sa dlžník dostáva do omeškania.“

32. Najvyšší súd SR v rozhodnutí z 30. júla 2019, sp. zn. 4Cdo/48/2017 ako dovolací súd ustálil, že právnú otázku vo vzťahu k nároku na úroky z omeškania z náhrady nemajetkovej ujmy možno považovať za vyriešenú uzneseniami najvyššieho súdu sp. zn. 2Cdo/48/2010, 2Cdo/155/2011, 7Cdo/253/2013, so závermi, že štát je povinný nahradiť škodu najneskôr do šiestich mesiacov odo dňa, kedy poškodený nárok riadne uplatnil podľa § 16 zákona č. 514/2003 Z.z. a márnym uplynutím tejto lehoty sa štát ako dlžník zo zodpovednostného právneho vzťahu dostáva do omeškania, a tak najskôr odo dňa nasledujúceho po uplynutí 6-mesačnej lehoty ho postihuje povinnosť zaplatiť poškodenému veriteľovi tiež úroky z omeškania. Dovolací súd má za to, že tento záver možno prijať aj k zák. č. 58/1969 Zb., keď podľa § 10 zák. č. 58/1969 Zb., ak ústredný orgán neuspokojí nárok poškodeného do 6 mesiacov odo dňa podania žiadosti, môže sa poškodený domáhať priznania nároku alebo jeho neuspokojenej časti na súde.

33. Najvyšší súd SR v rozhodnutí z 26. februára 2020, sp. zn. 4Cdo/257/2019 ako dovolací súd ustálil, že „nárok žalobcu podľa § 17 ods. 2 až 4 zákona č. 514/2003 Z. z. voči žalovanej vzniká už samotnou existenciou väzobného trestného stíhania a rozsudku, ktorým bola osoba pozbavená osobnej slobody následne oslobodená spod obžaloby. Preto rozhodnutie, ktorým sa priznáva táto náhrada škody vo forme nemajetkovej ujmy v peniazoch v konkrétnej výške, už len deklaruje existenciu tejto zákonom priznanej právnej skutočnosti a nárokov z nej vyplývajúcich. Podľa § 563 Občianskeho zákonníka, ak čas splnenia nie je dohodnutý, ustanovený právnym predpisom alebo určený v rozhodnutí, je dlžník povinný splniť dlh prvého dňa po tom, čo ho o plnenie veriteľ požiadal. Z uvedeného je preto možné ďalej vyvodiť, že k vzniku omeškania s plnením nemajetkovej ujmy nedochádza márnym uplynutím lehoty ustanovenej v rozhodnutí súdu, ale už márnym uplynutím šesťmesačnej lehoty na plnenie podľa § 16 ods. 1 zákona č. 514/2003 Z. z. Uvedený názor dovolacieho súdu je podporený aj novelou č. 412/2012 Z. z., ktorou bolo s účinnosťou od 1. januára 2013 ustanovenie § 16 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. zmenené tak, že podľa poslednej vety tohto ustanovenia, ak súd rozhodnutím o náhrade škody prizná poškodenému aj úrok z omeškania, lehota omeškania začína príslušnému orgánu plynúť najskôr dňom oznámenia, že neuspokojí nárok na náhradu škody alebo uplynutím šesťmesačnej lehoty na predbežné prerokovania nároku, ak súd neurčí začiatok jej plynutia neskôr.“

34. Dovolací súd napadnuté rozhodnutie v časti výroku, ktorým odvolací súd potvrdil napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo výroku, ktorým bola žaloba v časti úrokov z omeškania z priznanej náhrady nemajetkovej ujmy zamietnutá zrušil v súlade s § 449 ods. 1 CSP a vec vrátil v uvedenej časti odvolaciemu súdu na ďalšie konanie (§ 450 CSP).

35. Vo zvyšku nezistil intenzitu vady konania ani vykonanej subsumpcie skutkového stavu v tom rozsahu, že by súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace

procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Odvolacie súdy disponujú právomocou vyhodnocovať skutkový stav na základe vykonaného dokazovania a formulovať vlastné právne závery do ktorého procesu môže dovolací súd vstúpiť iba v tom prípade, že vady dosahujú intenzity porušenia práva na spravodlivý proces. Takáto intenzita dovolacím súdom zistená nebola.

36. Podľa § 421, ods.1, písm. a) zákona č. 160/215 Z.z. Civilný sporový poriadok („CSP“) Dovolanie je prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, ktorá v rozhodovacej praxi dovolacieho súdu ešte nebola vyriešená.

37. Položená právna otázka musí byť relevantná k aplikovateľnosti právnej normy z hľadiska účinnosti zákona a ustanovenej možnosti resp. prípustnosti retroaktivity z hľadiska ústavnej konformnosti. Nárok, ktorý je predmetom konania a musí mať priamu súvislosť s právnou normou, ktorá bola na daný skutkový stav aplikovaná. V danom prípade išlo o právny nárok priznaný podľa zákona č. 58/1969 Zb. v spojení s priamou aplikáciou čl. 5 ods. 5 Dohovoru ECHR, a to pred účinnosťou zákona č. 514/2003 Z.z. Vzhľadom na to právnu úpravu i súvisiace právne predpisy, ktoré nadobudli účinnosť po 1.7.2004 a to konkrétne na zákon č. 215/2006 Z. z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi (v súčasnosti už nahradený zákonom č. 274/2017 Z. z. o obetiach trestných činov a o zmene a doplnení niektorých zákonov), nebolo možné z dôvodu ich retroaktivity v neprospech poškodeného aplikovať.

38. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

39. Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodnutie o nároku na náhradu trov konania o dovolaní neodôvodňuje (§ 451 ods. 3 veta druhá CSP).

40. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.